

Kwartelkoningnest uitgemaaid in de stad Groningen

Martijn Bakker

Op 6 juli vond ik een uitgemaaid nest van een Kwartelkoning *Crex crex* bij het stadsdeel De Paddepoel langs het Reitdiep, gemeente Groningen. De vogel was voor het maaien al opgemerkt want hij was gehoord op 22, 26 en 27 mei.

Deze waarnemingen waren te vinden op de site van de Vereniging Avifauna Groningen. Zelf heb ik hem ook horen roepen op 23 en 25 mei. Tijdens een fietstochtje zag ik dat het perceel waar de vogel zich ophield was gemaaid. Voor alle zekerheid heb ik toch even gekeken en vond ik enigszins tot mijn verrassing een kapot ei en - verder zoekend - uiteindelijk ook het nest. In dit artikel worden het gebied en de nestplaats beschreven.

Gebiedsbeschrijving

De plek waar het paartje Kwartelkoning zat is vrij opmerkelijk. Het is een klein weilandje (circa 110 bij 30 meter) grenzend aan een nieuwbouwwijk en een toekomstig bouwterrein (foto 1). Over tweederde van de totale

lengte van het weiland ligt een lichte verhoging. Het lager gelegen deel was over het algemeen wat natter. De vegetatie die er heeft bestaan was vrij hoog: 60 tot 100 centimeter. Dit was goed te zien omdat het maaisel er nog lag. De dominante soorten waren grote brandnetel, akkerdistel, speerdistel, ridderzuring, rietgras, fluitekruit, Frans raaigras, grote vossenstaart, timotheegras en kropbaar.

Nestplaats en nest

Het nest bevond zich op de verhoging aan de rand van het talud. Aan het maaisel te zien moet de vegetatie rondom het nest vrij dicht zijn geweest. De planten die om het nest heen hebben bestaan waren voornamelijk grote brandnetel, akkerdistel, ridderzuring en rietgras.

Het eigenlijke nest was een los bouwsel van droog gras dat zonder enig kuiltje zo op de grond lag. In het nest bevonden zich kleine stukjes eischaal (foto 2). Binnen een straal van ongeveer een meter om het nest lagen nog meer kapotte eieren. Eén kapot ei vond ik op enkele meters van de nestplek. Met een beetje gepuzzel kwam ik op een aantal van zeven eieren. De eieren zijn zeker niet uitgekomen. De eischalen hebben dan een andere vorm en er zouden eivliezen in het nest zijn achtergebleven.

Foto 1: Het weilandje waar het nest is gevonden
6 juli 2003.

Discussie

De nestlocatie in de stad Groningen vertoonde

Foto 2: Het uitgemaaide nest van de Kwartelkoning
6 juli 2003.

veel gelijkenis met een eerder in Winschoten gevonden nest. Deze is beschreven in een eerder artikel (Bakker 2000). Beide nesten lagen op een voor Kwartelkoning ongebruikelijke plek. Dat Kwartelkoningen in goede jaren dergelijke plekken opzoeken schijnt vaker voor te komen (pers. med. K. Koffijberg). Alle aanwezige factoren bij de locatie in Groningen waren ook te vinden bij het nest in Winschoten. Ook hier lag het nest op een hoge en droge plek op het talud van een dijk. Kwartelkoningen kiezen dus de drogere plekken in hun revier om te broeden. In gebieden waar Kwartelkoningen jaarlijks worden gehoord, denk aan hooilanden of luzernevelden, zijn de drogere plekjes natuurlijk moeilijk te zien als de vegetatie hoog is. Vaak wordt dit na het maaien of oogsten van bepaalde percelen wel goed zichtbaar, zeker in natte winters. Door deze plekken in kaart te brengen kan een beter beeld gevormd worden van de precieze plekken waar de vogels mogelijk broeden. Misschien kan er zo gericht naar nesten worden gezocht, wat zou kunnen helpen bij de nestbescherming van de soort tijdens het maaien. Het probleem is dan wel dat een groot deel van de vegetatie of het gewas niet gemaaid kan worden. De kuikens van Kwartelkoningen zijn nestvlinders die het nest enkele uren na

het uitkomen verlaten. Zij hebben niet genoeg aan vijf vierkante meter vegetatie die blijft staan, zoals gebruikelijk bij de nestbescherming van bijvoorbeeld Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus*. Omdat het perceel in Groningen al gemaaid was kon een volledige vegetatieopname niet meer worden uitgevoerd. Dit was wel gedaan bij het nest in Winschoten. Planten die rond beide nestlocaties werden aangetroffen zijn: grote brandnetel, akkerdistel, speerdistel, fluitenkruid, Frans raaigras, kroppaar, grote vossenstaart en.

De beide nesten vertoonden onderling wel enige verschillen. Het nest in Winschoten was een uitgekraabde kuiltje gevoerd met droog gras en had een nestkomdiepte van vier centimeter. Bij het nest in Groningen was weinig moeite gedaan. Er was geen kuiltje aanwezig en het nestmateriaal was schaars. Bij het maaien blijft er vaak zo'n vier tot vijf centimeter stoppel staan. Nesten die zonder kuiltje zo op de grond liggen worden zeker vernield. Over eilegdatum of broedstadium van de eieren in Groningen valt niets te zeggen. Er waren geen sporen meer te vinden van de inhoud. Het kan zijn dat kraaiachtigen *Corvus spec.* de eieren na het maaien hebben gevonden, wat een verklaring zou kunnen geven voor het feit dat dat ene kapotte ei enkele meters bij het nest vandaan lag. Het is ook mogelijk dat het nest al voor het maaien is gepreedeerd, al is die kans zeer klein. Nesten van Kwartelkoningen zitten goed verborgen tussen de vegetatie en zijn daardoor zeer moeilijk te vinden. Het aantal eieren komt overeen met het aantal in het eerder gevonden nest. Gebieden die in onze mensenogen minder geschikt lijken als broedbiotoop voor Kwartelkoningen bieden de vogels waarschijnlijk toch alles wat ze nodig hebben om jongen te kunnen grootbrengen. Denk dus niet te snel dat Kwartelkoningen op deze plekken niet tot broeden komen. Omdat de vogels een zeer verborgen leven leiden, en er nog maar weinig bekend is over de broedbiologie in Nederland, blijft het moeilijk om bepaalde beschermingsmaatregelen te treffen. Het later maaien (vanaf 1 augustus) wordt al door natuurbeherende instanties toegepast. De kans is groot dat in

deze gebieden de eerste legfels succesvol zijn. Zou er een tweede of nalegsels volgen dan zouden waarschijnlijk alleen beesten die in wintergranen zitten succesvol broeden. Maar ondanks het maaien en oogsten van gewassen keren Kwartelkoningen toch jaarlijks terug naar Groningen en naar de rest van Nederland, zij het in wisselende aantallen.

Literatuur

Bakker, M. 2000. "Nestwaarnemingen van Kwartelkoningen in de omgeving van Winschoten", *De Grauwe Gors* 28, pp. 95-98.

Martijn Bakker
Radijsstraat 60a, 9741 BR Groningen